

9. ŽIVOT U ZAJEDNICI

Čovjek je, kao što kažu sociolozi, društveno biće. Ta njegova društvenost nužno se očituje i na području vjerničke prakse. Ne može se naime biti vjernikom a da se ne pripada jednoj vjerničkoj zajednici. Kako i na koje načine čovjek živi tu svoju karakteristiku vidjet ćemo u narednoj tematskoj cjelini.

9.1 POGLEDATI SE U OČI

Tobias Brocher, američki socijalni psiholog, pripovijeda o “nekom mladiću s bradom i naočalama”, koji mu je jednom za vrijeme nekog seminara stavio na katedru jedan list papira, uz primjedbu: “Možda će Vam to kadgod trebati.” Ova iskustva što ih je opisao taj nepoznati mladić mogu zasigurno i ostale mlade navesti na razmišljanje i pomoći im.

Molim te, slušaj ono što ne govorim! Ne dopusti da te izludim. Ne dozvoli da te moje lice prevvari! Jer ja nosim tisuću maski, maski koje se bojim skinuti. A ni jedna od njih nisam ja. Raditi tako “kao da”, to je umijeće koje mi je postalo druga narav. Ali za Boga dragoga, ne daj se tim zavarati!

Ostavljam dojam kao da sam društven, otvoren, komunikativan, kao da je kod mene sve sjajno i krasno, izvana i iznutra. Kao da moje biće pozna i povjerenje i suzdržanost, kao da sve držim u svojim rukama i ne trebam nikoga. - Ali ne vjeruj mi! Vanjštinom želim izgledati siguran, ali to je samo maska. Ispod nje je sasvim nešto drugo. Ispod nje sam ja onakav kakav zaista jesam: zbunjen, prestrašen i sam. Ali ja to prikrivam, jer ne želim da to itko primijeti. Pri samoj pomisli na vlastite slabosti hvata me panika i bojim se da ne bih bio izložen

drugima. Upravo zbog toga pronalazim te strašne maske, iza kojih se mogu skriti: lukava i naizgled nemarna fasada, koja mi pomaže skriti se i koja me štiti od znatiželjnih pogleda pošto bi me htjeli prepoznati. A upravo takav pogled bi bio za mene spas. Ja to znam. Kad bi on bio povezan s prihvaćanjem, s ljubavlju, to bi mi dalo sigurnost, koju si ja sam ne mogu dati - sigurnost da i ja nešto vrijedim.

Ali ja o tome ne govorim. Ne usuđujem se. Bojim se toga. Bojim se da tvoj pogled nije praćen ljubavlju i prihvaćanjem. Bojim se da ćeš o meni loše misliti i da ćeš me ismijati, a tvoj bi me smijeh pogodio. Bojim se da sam negdje duboko u sebi samo ništa i da ti to vidiš i da ćeš me zbog toga odbaciti. Tako ja igram svoju dvoličnu igru: sigurna fasada izvana i plašljivo dijete iznutra. Zato govorim o svemu površinskome. Govorim ti o svemu što u biti ništa ne kaže i ne pričam ti ništa od onoga što zaista jest, od onoga što više u meni. Zato se ne daj zavesti onim što govorim iz navike. Slušaj pažljivo i pokušaj čuti ono što ne kažem, ono što bih želio reći, ono što govorim da bih preživio i ono što ne mogu kazati.

Mrzim ovu igru skrivača! Zaista! Gnušam se na ovu površnu igru, koju ovdje izvodim - namještenu igru. Želio bih zaista da mogu biti iskren i spontan, onakav kakav jesam, da naprosto mogu biti ja, ali ti mi moraš pomoći. Moraš ispružiti svoju ruku, pa i onda kada se čini da je to ono zadnje što si želim. Svakog puta kada si prijazan i kada me hrabriš, kada bi me htio razumjeti, jer ti je zaista do mene stalo, moje srce dobiva krila, vrlo mala, s krhkim zamasi, ali ipak, - krila. Tvoje suosjećanje i snaga tvoga razumijevanja me oživljuju. Želio bih da znaš koliko si za mene važan, da možeš od mene

stvoriti čovjeka koji zaista jesam - samo ako hoćeš. Želio bih da ti to hoćeš. Jedino ti možeš srušiti zid iza kojeg se skrivam. Jedino mi ti možeš skinuti masku i osloboditi me iz prividnog svijeta, od straha i nesigurnosti, od moje osamljenosti. Molim te, nemoj me previdjeti, nemoj me zaobići!

Neće ti to biti lako. Dugotrajno uvjerenje o vlastitoj bezvrijednosti stvorilo je debele obrambene zidove. Što mi budeš bliže prilazio, to jače ću te odbijati od sebe. Branim se od onoga za čim čeznem! Moja nada leži samo u tome da je ljubav jača od svakog zaštitnog bedema. pokušaj rušiti ove zidove sigurnim,, ali obrzivim rukama, jer dijete u meni je ranjivo.

Pitaš tko sam ja? Ja sam netko koga ti vrlo dobro poznáš. Ja sam svaki muškarac i svaka žena koju susrećeš.

9.2 STAVLJAM MASKU

- kad primijetim da me netko ismijava,
- kad želim kod nekoga nešto postići (primjerice kod roditelja, kod profesora, mladića, djevojke...),
- kada imam osjećaj da me se ne prihvaća takvog kakav jesam,
- kad razgovaram o nekim pred kime osjećam veliko poštovanje,
- kad se nađem s ljudima koje ne poznam ili koje nedovoljno poznam, za koje ne znam kako reagiraju,
- kada moram biti ljubazan prema nekome koga ne podnosim,
- kada me roditelji ili moja prijateljica počnu o nečem ispitivati,
- kada se bojim da ću se osramotiti,
- kada želim ostaviti dobar dojam,
- kada se osjećam napadnutim,
- kada se od mene zahtijeva nešto što ne mogu ili ne želim,
- kada se na nešto ljutim,
- kada želim ispasti važan pred svojom prijateljicom, pogotovo pred nekom novom osobom,
- kada susretнем hendikepiranu osobu,
- kada se ustručavam pokazati svoje prave osjećaje,

- kada potvrđujem nečije mišljenje s kojim se ne slažem, samo zato da ne ispadnem "bijela vrana",
- kada se sa mnom ophodi kao s djetetom; tada se najčešće zatvaram u sebe,
- kada me se opomene zbog neke pogreške,
- kada imam osjećaj da sam iskorišten i ne želim to priznati,
- kada sam nesiguran i ne znam kako bih se ponašao,
- kada osjetim da me djevojka (mladić) zapostavlja ili me ne shvaća,
- kada želim biti kao i drugi,
- kada moram prikriti svoje interese (u školi, u razgovoru itd.),
- kada sam povrijeđen, razočaran ili žalostan a ne smijem ili ne mogu to pokazati,
- kada se ponašam kao da znam nešto o nekoj stvari samo da bih mogao sudjelovati u razgovoru,
- kada trebam otvorenih očiju promatrati događaje u svijetu,
- kada se molim i kad sam u crkvi,
- mislim da uvijek nosim neku masku, pa i pred samim sobom i više uopće ne znam kako bih bez nje izgledao; mijenjam maske već prema potrebi i mislim da se danas drukčije ni ne može živjeti.

9.3 ODLAŽEM MASKU

- kada primijetim da je drugi istog mišljenja kao i ja,
- kada se naljutim i vičem na sve oko sebe i kada nemam kontrole nad sobom,
- kada se nečemu od srca radujem,
- kada sam uvečer sam u sobi i razmišljam o proteklom danu,
- kada sam u nekom većem društvu i nisam upadljiv,
- kada se i drugi pokažu onakvima kakvi zaista jesu,
- kada osjetim da me netko prihvaća,
- kada doživim da me prijatelji prihvaćaju takvim kakav jesam i ne žele me stalno mijenjati,

- kada osjetim da me nitko ne promatra ,
- kada sam u društvu s ljudima koje već duže poznajem,
- kada se posvetim svom hobiju,
- kada mogu raditi nešto što volim,
- kada sam slobodan od stresa i težnje za uspjehom,
- kada se osjećam sigurnim,
- kada sam u slobodnoj prirodi i kad u njoj mogu uživati,
- kada plešem u disku,
- kada sam na praznicima ili na godišnjem odmoru,
- kada na nekoj proslavi malo više popijem,
- kad mogu otvoreno i iskreno reći svoje mišljenje, bez straha za posljedice,
- kada primijetim da je i drugi prema meni vrlo otvoren ,
- kada u nekoga imam potpuno povjerenje
- kada sam sam sa svojom djevojkom (mladićem),
- kada više nemam živaca za samosvladavanje,
- kada sam ozbiljnije bolestan,
- kada primijetim da me drugi razumije,
- kada znam da drugi može čuvati povjerenu tajnu,
- kad osjećam da me drugi voli i prihvaća.

*Već godinama trčim naokolo s maskom koja je postala moje drugo lice.
 Učio sam kako se to radi.
 Svoje slabosti prikrivati, svoje osjećaje sakriti
 Ja se obvezatno smiješim ali moj smijeh nije iskren.
 Svima dokazujem kako sam siguran ali u stvari glumim.
 Pravim se kao da mi sve ide za rukom kao da se nikada ne varam,
 kao da ne osjećam nikakve čežnje, ni boli za domajom.
 Zašto nisam onakav, kakav uistinu jesam?
 Kad sam negdje sasvim sam,
 spadne mi maska s lica...
 Kad bi tada netko došao,
 kad bi me vidio i rekao:*

*"Ja te unatoč svega volim, želim te baš ovakvog,
 kakav jesi i,
 ja te trebam..."*

Martin

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Kada biste pisali Martinu, što biste mu osobno poručili?
- Prepoznajete li se u nekim njegovim izjavama? Što mislite, je li Martin iskren?
- Da li biste imali snage napisati nešto slično u prvom licu jednine?
- Razgovarajte o tome, zašto je ljudima tako teško skinuti maske i pokazati svoje pravo lice.

9.4 ULOGE I MASKE

*Igrala sam već tolike uloge,
 nosila već tolike maske,
 samoj sam sebi postala stranac.
 S početka sam se osjećala dobro,
 neustrašiva, nadmoćna i slobodna.
 Ipak se najčešće loše osjećam
 i tada se krijem pod masku
 da ljudi ne bi vidjeli kako sam nesigurna
 kolika sam kukavica i kako sam često žalosna.
 Tada se u meni budi čežnja
 za čovjekom koji će me pogledati
 i upoznati me
 ovakvu, kakva stvarno jesam.
 I moja se čežnja pretvara u nadu
 da će jednog dana zaista
 doći jedan koji će me prihvatiti,
 koji će mi reći svoj "da".
 To će me osloboditi svih mučnih uloga
 i lude igre sakrivanja pod maske.
 Tada ću biti ono što zaista jesam,
 tada ću biti sretna.*

Marina

Jedna od definicija za čovjeka kaže da je on društveno biće. To znači da je on po svojoj biti upućen na drugoga. Čovjek ne može biti sam, niti se može sam ostvariti. Potrebni su mu drugi. Muškarac čini ženu majkom, kao što žena čini muškarca ocem. Tek u dubinskom suživotu ljudi bivaju ljudima. Bez toga oni su otuđeni. To pak ne znači da svi moraju misliti isto, raditi isto, ponašati se na isti način, imati iste potrebe, želje, nadanja. Svaki pojedini na svoj način je originalan i treba ostati vjeran sebi kako bi obogatio cjelokupno čovječanstvo. Sav problem je u tome da se prihvati originalnost, s jedne strane, a s druge, da se nosilac originalnosti ne bi njom koristio isključivo na vlastitu dobrobit što bi zacijelo značilo egoizam. Unutar ovih finih suodnosa leži tajna sretnog ili nesretnog ljudskog života. Sreća je u darivanju i primanju a ne u pridržavanju i uzurpiranju. Svijet je toliko bogat u sebi da bi svi mogli biti sretni kada bi se bogatstvo, duhovno i materijalno, samo pravilno rasporedilo, kad ne bi bilo egoizma, sebeljublja, straha koji sprečavaju i sputavaju ljude da se daruju i da u zahvanosti prihvaćaju dar.

Biti nadaren za ovo ili ono ne bi trebalo značiti niti privilegij niti razlogom zavisti. Dar postaje privilegijem odnosno predmetom zavisti onoga trena kad nadareni uzurpira svoju nadarenost te se njome služi kako bi drugog učinio ovisnikom ili podanikom. Međutim, to nije bit dara. Mi smo upravitelji darova a ne njihovi gospodari. Dar je dan da bude darovan, stavljen na raspolaganje drugom da i on od njega živi. Uskratiti nekome "vlastiti" dar, znači biti nepravedan prema njemu, znači smatrati se apsolutnim gospodarom dara, pa ipak mi to nismo niti možemo biti. Ja nisam niti kriv niti posebno zaslužan za to da mi dobro, recimo, idu jezici, da sam sklon matematici, da vrlo jednostavno uspostavljam vezu s drugim, da lako mogu drugog osokoliti... dok to drugi ne može, ili mu ide vrlo teško. Međutim, drugi zacijelo ima nešto, što bi mene moglo obogatiti kada bih bio dovoljno otvoren prema njemu. To može biti poučljivost, zahvalnost, odanost, strpljivost. Problem je možda samo u tome što su neke

stvari više ili manje "na vrijednosti" u konkretnoj situaciji ili povijesnom trenutku dok druge još nisu dostatno vrednovane ili ih je pak "modni" trend na svoj način stavio zasad po strani.

Nekad je bio, recimo, znak velikog društvenog prestiža, imati brojnu obitelj jer je to davalo sigurnost trenutnom životu i spokoj u starosti, dok danas ta ista vrijednost biva zapostavljena jer je u prvi plan stavljen možda financijski element koji na svoj način nadomještava ono što su garantirala vlastita djeca. Nekada je starost bila vrednovana na poseban način jer je bila predstavljana i življena kao akumulacija životnog iskustva koju nije mogla imati mlada osoba samo zato što nije imala određene godine. Danas se ta vrednota pokušava nadoknaditi zapisima, kompjutoriziranim memorijama, sređenim bibliotekama. Pa ipak i jedno i drugo može biti darovano i zlorabljeno, na dobrobit odnosno na ucjenu. Stari mudrac se mogao koristiti svojim iskustvom da oplemeni mladu osobu ili pak da ju učini ovisnom, kao što i kompjutorizirana memorija može proširiti obzorja čovjeku odnosno pasivirati njegovu talentiranost. Ključ rješenju ovoga problema nalazi se u ljudskom odnosu prema vrijednosti, prema daru. Ako je odnos altruistički svi će biti obogaćeni, ako je pak egoistički, neće biti prikraćena samo druga osoba, nego i sam nosilac vrijednosti.

Vrelo postaje životno i bistro samo zato što postoji mogućnost da voda nesmetano otiče, da ide, da se razlijeva, širi. Onog momenta kad je oticanje vode spriječeno, oko njega se stvara bara, mjesto stagnacije i vonja. Slično se događa i s čovjekom koji se ne dariva, koji svoje talente ne stavlja drugom na raspolaganje.

Upućenost jednih na druge je u osnovi naše različitosti. Mi se uopće ne bismo trebali da smo isti. Na što bi svijet naličio da su, svi zemljoradnici, ili svi inženjeri, ili svi profesori, ili svi liječnici, ili svi očevi, ili svi majke, ili svi đaci, ili svi djeca, ili svi muškarici, ili svi žene...? U tom slučaju ne bi bilo ni zajednice ni zajedništva, ni bogatstva, ni šarolikosti, ni zanimljivosti, ni iznenađenja, ni iščekivanja, ni... Zapravo to bi bilo apsolutno mrtvilo, smrt. To

bi bio kraj života. Možda premalo o tome razmišljamo kad smo s drugima ili drukčijima; previše se zaustavljamo na različitosti kao nečem što nas dijeli, udaljava, a premalo kao na nečemu što nas obogaćuje, upućuje jedne na druge i od nas čini zajednicu koja živi od svoje različitosti. Možda previše mislimo na to da postoje časne i manje časne uloge; vrednija i manje vrijedna zvanja, odličnija i manje odlična zaposlenja! Sve zavisi od toga čemu je čovjek sklon, što on voli, u čemu se nalazi. Može čovjek biti i liječnik, profesor, svećenik... i nesretan ako se nije u tome "našao", a kao zemljoradnik, zanatlija... i veoma zadovoljan.

Istini za volju, našoj sreći ili nesreći često su krivi i drugi koji ne vrednuju na odgovarajući način ono što smo ili što želimo biti. Ako je jedini kriterij "unosnost" što će reći materijalni probitak, onda se ne može svaki čovjek osjećati jednako sretnim i zadovoljnim. Zadovoljni će biti oni koji će svoj "dar" moći bolje unovčiti. Nažalost, svi darovi se ne mogu svesti na taj kriterij i zbog toga kod nekih ljudi postoji jagma za određenim profesijama, zanimanjima, društvenim statusima itd. Pa ipak postoje ljudi koji, unatoč toga, žele plivati uzvodno. Daju prednost svom nutarnjem miru i zadovoljstvu a na materijalno gledaju samo onoliko koliko im je potrebno da žive. Možda su čudni, možda smiješni, pa ipak za mnoge izazovni.

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Što mislite o onim roditeljima koji svojoj vlastitoj djeci nameću određeno zanimanje?
- Jeste li i sami svjedoci ili možda žrtve prevelikog očekivanja roditelja s vaše strane (pitanje izvanškolskih aktivnosti: strani jezici, glazba, ples...)?
- Pokušajte sami načiniti jedan igrokaz koji će se baviti ovom temom. (Jedan glumi neostvarene želje roditelja a drugi dijete koje pod pritiskom mora slijediti određenu profesiju koju ne voli).

- Postoje li ipak neke aktivnosti u našem životu koje ne možemo birati nego ih jednostavno moramo prihvatiti?
- Postoji jedna afrička izreka koja kaže: "Ja sam - jer mi jesmo". Pokušajte malo dublje analizirati ovu narodnu i vjekovnu mudrost.

9.5 IGRA ULOGA

Nitko ne živi sam, ali svatko mora naći svoj put. Svaki čovjek živi od početka svoga života u jednom spletu odnosa s drugim ljudima. Nitko ne živi sam i bez utjecaja drugih. Svaki čovjek treba druge ljude da bi se mogao razvijati i postati što jest. Čovjek je društveno biće zato i ima šansu, da sam oblikuje svoj život. U tom spletu odnosa igramo različite uloge. Mnoge od njih su nam jednostavno nametnute. One nisu međutim vječne. Mogu se mijenjati. Mi se rađamo kao dječaci, djevojčice ali tek tijekom godina učimo igrati svoju ulogu kao djevojčica odnosno dječak, kao žena ili muž. Mnoge tradicionalne uloge stavljene su pod upitnik dok u isto vrijeme nastaju nove i za muškarce i za žene.

Djevojčice su ljepše. To se već vidi po izgledu. One su nježnije, uljudnije, susretljivije. Dječaci su otresiti, brzopleti, neobazrivi.

Katica

Volim što sam djevojčica. Tako se mogu šminkati. Što će jadni dječaci. To bi bilo tako smiješno da se i oni šminkaju. Tu i tamo mogu si obojiti kosu ili bradu, ali obrve... to bi bilo tako smiješno.

Kornelija

Čim se ujutro probudim, odmah mi je jasno da sam dječak. Nitko od mene ne traži da se dignem i idem u kuhinju pripremati doručak.

Moja sestra to mora činiti. Bolje je biti dječak, što jest jest.

Petar

Dječak jednostavno ima više soli u glavi nego djevojčica. Pa zapravo sva iznašašća pronašli su muškarci. Što se imaju cure tu gurati?

Krešo

Dječaci nemaju trajnih osjećaja. U njih je sve trenutačno. Djevojčice sve doživljavaju dublje. Kad se, recimo, zaljubim to me mnogo dulje drži. Kod dječaka je to sve kratko i prolazno.

Ljiljana

Dječaci se tako znoje. Kad ostare većina od njih očelave. Neki zbog toga stavljaju periku pa se pod njom još više znoje i imaju neugodan miris.

Ana

Ja žalim cure. One se čak ne smiju niti bokovati. Ne znam kako bih ja živio bez toga. Čovjek mora pokazati svoju snagu pa ako je potrebno nekoga i pretući.

Adrijan

- Pokušajte sami načiniti igrokaz o temi: koju ulogu obnaša muškarac a koju žena u mom okruženju?. Bilo bi zgodno da pokušate izmijeniti uloge u igrokazu. Neka cure igraju muške a dječaci ženske uloge. Možete o toj temi i likovno se izražavati. Pokušajte se izraziti i karikaturom.
- Razmišljajte o tome kakav bi trebao biti vaš budući partner, partnerica. Usporedite svoja razmišljanja te vidite koliko se vaše predodžbe o djevojkama i dječacima dopunjavaju, slažu ili pak protuslove.
- Opišite različite uloge koje se obnašaju u vašem razredu.

Mnogi ljudi drže vrlo mnogo do svoje uloge. Neki se "prave važni". Neki pak igraju i po više uloga. Zависи od situacije. Neke ljudi prihvaćaju u tim ulogama a neke odbacuju. Pa ipak, čovjek je više od zbroja uloga koje mora preuzimati. On treba pronaći svoj vlastiti identitet i ljubomorno ga čuvati. Po tome on je obogaćenje i za sebe i za drugoga. Pod tim vidom dobro bi bilo da se svatko zapita:

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Koje shvaćanje dječaka, djevojčica, muškaraca, žena se očituje u ovim izjavama?
- Razmišljajte o tome kako su oni došli do takvih nazora i gledanja na spol. Što vi kažete na takve izjave?
- Skupite slike žena i muškaraca iz reklama i prosudite koja se slika muškarca odnosno žene tamo nudi. Kako i za koje proizvode reklamiraju muškarci a za koje žene? Načinite od dotičnih fotografija kolaže s različitim temama.

ZA OSOBNI RAD

- Koju ulogu ja igram u svom razredu?
- Mogu li i u ovoj situaciji biti ono što jesam - biti ja? Ili se pak u školi vladam posve drukčije nego na ulici, u krugu svojih bližih prijatelja, svoje obitelji?
- Koju bi ulogu najlakše i najučinkovitije mogao obnašati u svome razredu?
- Koje uloge dodjeljujem svojim kolegama, braci, prijateljima? Možda one koje oni ne vole i koje teško obnašaju?

9.6 PRISTUP STVARNOSTI

Uloge za nas postaju spone koje nas koče i sputavaju ako su nam unaprijed predodređene i ako nam onemogućavaju izbor. S druge pak strane, uloge mogu postati mostovi, mreže koje nas drže i nose ako se u njima snalazimo i prepoznajemo. Obitelj, škola, narod, Crkva, društvo... su skupine koje nam pružaju mogućnost da živimo. No, one nam mogu postati i teretom. Svaka skupina ima neku svoju "sliku" ali i "sliku" o drugima. Pri dodjeljivanju slika, nažalost, predrasude igraju veliku ulogu. One djeluju poput naočala kroz koje se vidi iznakažena stvarnost (usp. crtež sdesna).

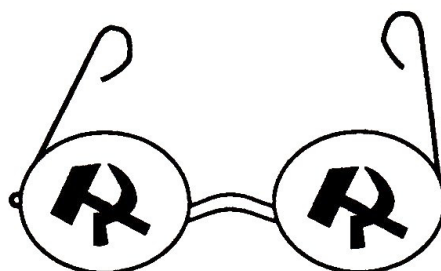
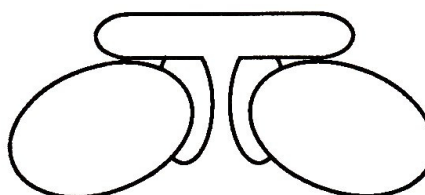
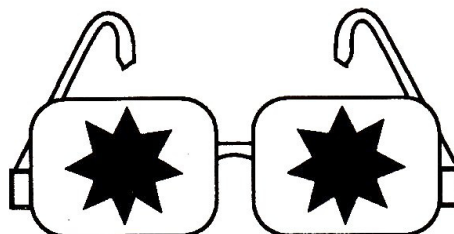
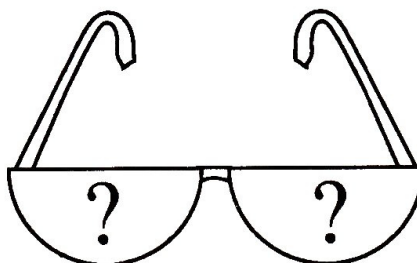
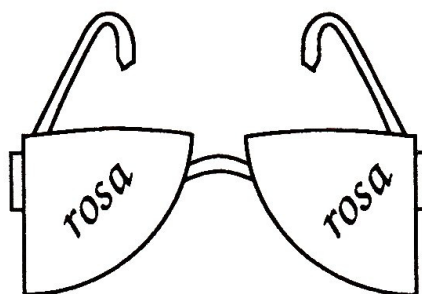
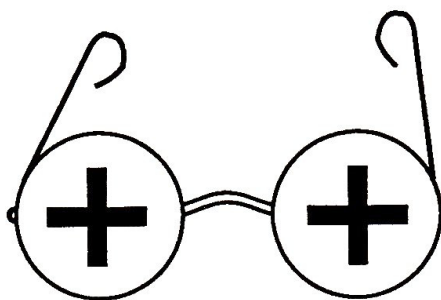
Pokušajmo ukratko definirati pojmove kojima se ovdje služimo:

ULOGA podrazumijeva određeni način mišljenja, stavova i konkretni oblik djelovanja. Naime, onakvo djelovanje kakvo se očekuje od onoga koji vrši tu ulogu. S jedne strane, uloga daje veliku sigurnost, čini svagdašnji život jednostavnijim ali i ograničuje čovjeka. Tko na neki način zakaže u svojoj ulozi, "ispada iz stroja" i kao takav je podložan kazni.

Što je to PREDRASUDA? Ona je negativan stav prema nekom čovjeku odnosno određenim ljudima kojima se pripisuje nešto neprovjereno. Znaju biti popraćene takvim nabojem negativnih osjećaja koje je teško otклонiti i uz pozitivna iskustva.

U međuljudskim odnosima često spominje se i shema PRIJATELJ - NEPRIJATELJ. Ona se vrlo često zasniva na klanskim predrasudama. Služi užoj povezanosti i suradnji "prijatelja", skreće pažnju od vlastitih problema na "neprijatelje" koji postaju predmet na koje se može iskaliti sve nastale agresije. Obično su razlog međunarodnih sukoba, koflikta i ratova.

Mehanizam ŽRTVENOG JARCA temelji se na načelu prijatelj - neprijatelj. Neprijatelj je u ovom slučaju najčešće slab i bez obrane. On postaje odgovoran, kriv za sve zlo, a prijatelji sebe opravdavaju silom a ne argumentima. Pojam kao takav potječe iz Starog zavjeta. Na dan velikog pomirenja, starozavjetni svećenik bi u

Jeruzalemu sve grijeha naroda polaganjem ruku prenio na jednog jarca kojega su nakon toga potjerali u pustinju (usp. Lev 16,6-10.20-22).

Evo o ovoj temi i jednog ulomka iz Ivanovog Evandjelja:

Isus se uputi na Malinsku goru. U zoru eto ga opet u hramu. Sav je narod hrlio k njemu. On sjede i poče naučavati. Uto mu pismoznanci i farizeji dovedu neku ženu zatečenu u prijeljubu. Postave je u sredinu i kažu mu: "Učitelju! Ova je žena zatečena u samom prijeljubu. U Zakonu nam je Mojsije naredio takve kamenovati. Što ti na to kažeš!" To govorahu samo da ga iskušaju pa da ga mogu optužiti.

Isus se sagne pa stane prstom pisati po tlu. A kako su oni dalje navaljivali, on se uspravi i reče im: "Tko je od vas bez grijeha, neka prvi na nju baci kamen." I, ponovno se sagnuvši, nastavi pisati po zemlji. A oni, kada to čuše, stadoše odlaziti jedan za drugim, počevši od starijih. Osta Isus sam i žena koja stajaše u sredini. Isus se uspravi i reče joj: "Ženo, gdje su oni? Zar te nitko ne osudi?" Ona reče: "Nitko, Gospodine." Reče joj Isus: "Ni ja te ne osuđujem. Idi i odsada više nemoj grijehiti."

Evo kako evanđelist Marko govori o toj temi: "Ne sudite da ne budete suđeni! Jer sudom kojim sudite bit ćete suđeni. I mjerom kojom mjerite mjerit će vam se. Što gledaš trun u oku brata svojega, a brvna u oku svome ne opažaš? Ili kako možeš reći bratu svom: 'Daj da ti izvadim trun iz oka', a eto brvna u oku tvom? Licemjere, izvadi najprije brvno iz oka svoga, pa ćeš onda dobro vidjeti izvaditi trun iz oka bratova!"

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Kakvu ti sliku imaš o sebi? Kakvu o drugima?
- Je li ti teško prihvatiti sebe?
- Što kažeš na evanđeoski zahtjev: "Ljubi bližnjega svoga kao samoga sebe"?

- U čemu nailaziš na poteškoće da prihvaćaš drugoga?
- Služiš li se ti u životu predrasudama, shemom prijatelj-neprijatelj, mehanizmom žrtvenog jarca?
- Kakav dojam ostavlja na tebe Kristovo ponašanje prema javnoj grešnici?
- Što misliš o ljudima koji su htjeli osuditi grešnicu?
- Pokušajte o istoj ili sličnoj temi načiniti jedan igrokaz te kroza njega provući sve predrasude svojih vršnjaka, roditelja, rodbine, susjeda.
- Jeste li razumjeli ulomak iz Markova evandjelja? Da li se slične situacije ponavljaju i u tvome životu, u životu tvojih prijatelja, susjeda?
- Što kažete o osobama koje budne paze neće li tko pogriješiti da ga mogu "držati u šahu"?

9.6 PREDRASUDE U POLITIČKOM ŽIVOTU

U političkom životu predrasude igraju veliku ulogu. Do danas se samosvijest jedne grupe ili naroda najviše diže tako da se druge grupe ljudi ili naroda jednostavno obezvrjeduje. Tako se svijet dijeli na ljude dobre i zle. Dobri, to smo "mi i naši prijatelji", zli su "oni drugi", naši neprijatelji. Ova shema prijatelja - neprijatelja je najjednostavniji način prosuđivanja stvarnosti i daje sigurnost. Da bi se skrenula pažnja s vlastitih pogrešaka, sa svoje grupe ili nacije, traži se žrtveni jarac, koji je odgovoran za sve što unakazi vlastitu sliku. Pod tim vidom vrlo je karakteristično istraživanje psihologa Uri Bronfenbrennera koji je ispitivao predodžbe neprijatelja u SAD i SSSR. Ove su slike imali Amerikanci o tadašnjem Sovjetskom Savezu

1. Sovjetski Savez je ratnička zemlja, narod agresivan koji ugrožava svjetski mir;

2. Masu naroda Sovjetskog Saveza tlači i plijeni mala klika komunista;
3. Sav narod Sovjetskog Saveza je neprijateljski raspoložen prema komunističkom režimu;
4. Moramo biti na oprezu pred Sovjetskim Savezom jer se njima ništa ne može vjerovati;
5. Sovjetska politika graniči s ludilom.

Kakve su pak slike postojale u Sovjetskom Savezu o Amerikancima?

1. SAD su ratni huškači, agresivni narodi koji ugrožavaju svjetski mir;
2. Narodne mase Sjedinjenih država tlači mala grupa kapitalista i iskorištava ih do ludila;
3. Sav narod Sjedinjenih država je neprijateljski raspoložen prema kapitalističkoj vlasti;
4. Moramo biti oprezni s SAD jer se njima ne može vjerovati;
5. Politika Sjedinjenih država graniči s ludilom.

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Nadite još primjera za ova "prijatelj-neprijatelj" shemu i za mehanizam "žrtvenog jarca" u povijesti i sadašnjosti u našoj domovini i širom svijeta.
- Kušajte iz ovih neprijateljskih slika koje su nastale ispitivanjem SAD i SSSR načiniti svoju osobnu sliku o sličnim problemima.
- Pokušajte razmišljati o odnosu Srba i Hrvata u našoj Domovini. Što je tu što suživot čini teškim, odnosno lakim? Kako biste vi riješili pitanje zajedničkog suživota?
- Što će nam pomoći da se najbolje očuvamo da ne bismo pali u tu mrežu prijatelj-neprijatelj shemu i u mehanizam žrtvenog jarca?

9.7 UGODNO IZNENAĐENJE

Pjesnik Reinhard Mey sjeća se nakon dugo godina jednog iskustva sa svojim roditeljima - u međuvremenu postao je i sam otac:

Dan podjele svjedodžbi

Čini mi se da sam imao dvanaest godina, kad su se opet jednog dana dijelile svjedodžbe. Toga dana mislio sam da će se škola zajedno s krovijem srušiti na me dok je preda mnom ležala negativna svjedodžba. Moje nade nisu bile velike jer sam bio lijenčina i uz to neobično tvrdoglav. Unatoč tome, nisam vjerovao da ću baš toliko zakazati kao što je to pokazala svjedodžba. Međutim, eto, dogodilo se. Sve je propalo. Nisam imao niti jednu bolju ocjenu.

- Čovječe, pa s ovom svjedodžbom bolje je da i ne ideš kući već pravac u legiju stranaca.

Nisam je pokazao roditeljima. Sam sam je potpisao, lijepo, uvjerljivo. Nije to na koncu loše ni izgledalo, a da se ne hvalim. Bio sam slab iz njemačkoga i biologije, ali sam zato znao već oduvijek lijepo crtati. Crtati, da, znao sam uvijek lijepo crtati.

Mučka je, jasno, već sljedećeg dana bila otkrivena. Krivotvorina ipak nije bila tako uspješna kao što sam ja mislio.

Ravnatelj škole, sav uzbuđen, izveo me je iz razreda. Stajao sam pred njim nijem, prestrašen, pognute glave. Pozvao je moje roditelje. Uvalio se u udobnu fotelju, i, svjestan svoga uspjeha, već je uživao u pljuskama koje sam trebao dobiti od roditelja. Ovaj prevarant, ovaj izrod, taj krivotvorac ispada, njihov sin...

Moj otac je uzeo svjedodžbu u svoje ruke, pogleda me i reče mirno: "Što se mene tiče, ne postoji niti najmanja sumnja, to je zaista moj rukopis, moj potpis!". I moja majka reče da je to zaista ona potpisala, doduše malo lošije nego što to ona po običaju čini, no to treba razumjeti jer je upravo bila došla iz trgovine i nosila je dvije teške, velike torbe. A potom je rekla: "Dođi sine, idemo kući! Dođi, idemo kući!"

Gubio sam još mnoge godine u školskim klupama. Bez prigovora sam učio i učio: imena, tabele, teorije, usput i poprijeko. Čudim se da nisam poludio. Tek jedna se lekcija iz te hrpe tereta iskristalizirala: Kako je utješno znati da te netko voli, prihvaća bez obzira što si počinio. Ne znam je li bilo baš dobro što su me moji roditelji na takav način spasili. Niti znam što je tu bilo moralno a što amoralno. Lukavi diskutiraju, mudrijaši se svađaju. Ja o tome ništa ne znam i sasvim mi je svejedno. Međutim, znadem jedno: Svoj djeci na tom svijetu, posebno tebi, dijete moje, želim, kad jednom nešto prigori, kad krene naopako, kad sruši tvoj se svijet, samo takve i jedino takve roditelje.

Reinhard Mey

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Podvucite izreke koje vam se u ovoj ispovijesti čine važnima
- Kako prosuđujete ponašanje mladića Reinharda?
- Koju ulogu igraju ravnatelj škole a koju roditelji? Što je za njih bilo važno?
- Kako to iskustvo dalje djeluje u Reinhardovu životu?
- Možete li pretpostaviti argumente ravnatelja škole odnosno Reinhardovih roditelja?
- Na koje biste od sljedećih stavova pristali, a koje biste odbacili:
 - a) "Momak je dobio što je zaslužio!"
 - b) "Nije bilo dosta što laže sin, sad lažu još i roditelji! Propuštaju krivotvorenje potpisa i prekrivaju njegovu krivnju: Kakav je to primjer?"
 - c) "Ipak je on naš sin, što god učinio!"
 - d) "Dobro je znati da me netko prihvaća, učinio ja ne znam što!"
- Da ste vi bili na mjestu Reinharda, kako biste željeli da se ponašaju vaši roditelji? I, kad biste vi bili otac, majka, kako biste reagirali?

9.8 RAZLIKA IZMEĐU ROBE I OSOBE

Nije rijedak slučaj da se i u opisu međuljudskih odnosa upotrebljavaju uvjetne, odnosno pogodbene rečenice kao da se radi o nekoj trgovačkoj robi. Kod trgovca vrijedi logika: "dam za te novce". Ne bi bilo dobro, dapače, bilo bi opasno, ovakav postupak prenijeti na područja ljudskog suživota: "Kad si dobar, onda si moj sin, kći!"; "Ako mi dozvoliš da prepisem domaću zadaću, onda..."; "Ako ne učiš, onda..." Mnogi ljudi uopće ne zamjećuju da i svoj osobni život oblikuju i vrednuju po gospodarskim, trgovačkim načelima, da i svoju obitelj i prijatelje procjenjuju na osnovi "toliko vrijediš koliko koristiš". Oni žele uz što manji trošak izvući maksimalnu korist.

Ipak ljudski život slijedi neka druga pravila. Mi nismo stvari niti su naši osjećaji neka "roba" koja se po volji može izmjenjivati. U međuljudskim odnosima samo je jedno važno: da se učimo prihvaćati sami sebe i druge bez uvjeta i protuusluga. Reinhardovi roditelji su to shvatili i provodili u djelo.

"Obitelj je tamo gdje te neće odbaciti ni onda kad sve napraviš krivo!"

(Šesnaestogodišnjak)

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Kako se ti osjećaš kada te se gleda samo kroz prizmu uspjeha?
- Što kažeš o onim roditeljima koji se dokazuju kroz svoju djecu?
- Što kažeš na izjavu šesnaestogodišnjaka o obitelji?
- Pokušajte u njegovu izjavu umjesto riječi "obitelj" staviti recimo: grupa, skupina, škola, razred, crkva. Ne izgleda li vam to ono što svi želimo i očekujemo?

Evo jednog razmišljanja vašeg vršnjaka nad ponašanjem Isusa Krista.

Isuse, ti si stao na stranu prijateljnice onda kad su je svi ostavili;

- Ti si se svratio cariniku kad su svi bili protiv njega;

- Ti si zvao k sebi malene kad su im branili da dođu k tebi;

- Ti si oprostio Petru kad je on sam sebe proklinjao;

- Ti si pohvalio udovicu koja je žrtvovala svoj zadnji novčić dok drugi to nisu ni zamijetili;

- Ti si protjerao đavla dok bi svi drugi pali u njegove zamke;

- Ti si razbojniku obećao nebesko kraljevstvo dok su svi željeli da završi u paklu;

- Ti si Pavla pozvao da te slijedi dok su ga se svi bojali kao progonitelja;

- Ti si pobjegao pred slavom kad su te htjeli učiniti kraljem;

- Ti si ljubio siromahe kad su svi težili za bogatstvom;

- Ti si liječio bolesnike kad su ih drugi napustili;

- Ti si šutio kad su te drugi optuživali, kad su te izrugivali i bičevali te;

- Ti si umro na križu kad su svi slavili Pashu, dan oslobođenja iz ropstva;

- Ti si krivnju uzeo na sebe dok su drugi u nevinosti prali svoje ruke;

- Ti si uskrsnuo od mrtvih kad su svi mislili da je svemu kraj.

Isuse, hvala ti što si drukčiji od nas!

- Koji vam se način Isusova ponašanja najviše sviđa i zbog čega? Je li takvo ponašanje moguće nasljedovati?
- Koje predrasude Isus negira svojim stavom? Kako je to on mogao učiniti?

Po Isusovom životnom stilu, po čitavom njegovom ponašanju, jasno se vidi kakav on zauzima stav s obzirom na čovjeka, svoje sugrađane, sunarodnjake, strance, pripadnike različitih položaja i obnositelje funkcija. On cijelim svojim životom svjedoči da Bog svakoga čovjeka bezuvjetno prihvaća, da nas svojom ljubavlju pretječe i tako nam daje mogućnost da postanemo dionici njegovog načina života. On osniva zajednicu koja ne pati od predrasuda niti primjenjuje načelo "prijatelj-neprijatelj".

Kao primjer navodimo nekoliko biblijskih iskaza:

Okupljahu se oko njega svi carinici i grešnici da ga slušaju. Stoga farizeji i pismoznanci mrmljahu: "Ovaj prima grešnike i blaguje s njima." (Lk 15,1-2)

Kad Luka navodi Isusove prispodobe o milosrđu, onda spominje i onu o dobrom ocu koji se ne obazire na prijestup mlađeg sina nego se raduje njegovu obraćenju, međutim stariji brat postavlja cjelokupnu stvar u pitanje smatrajući prijestupnika propalicom. Evo toga izvoda.

A stariji mu sin bijaše u polju. Kad se na povratku približio kući, začu svirku i igru pa dozva jednog slugu da se raspita što je to. A ovaj će mu: Došao tvoj brat, pa otac tvoj zakla tele ugojeno, što sina zdrava dočeka. A on se rasrdi i ne htjede ući. Otac tada iziđe i stane ga nagovarati. A on će ocu: 'Evo, toliko ti godina služim i nikada ne prestupih tvoju zapovijed, a nikad mi ni jareta nisi dao da se s prijateljima proveselim. A kada dođe ovaj sin tvoj, koji s bludnicama proždrije tvoje imanje, ti mu zakla ugojeno tele'. Nato će mu otac: 'Sinko, ti si uvijek sa mnom, i sve moje - tvoje je. No, trebalo se veseliti i radovati, jer ovaj brat tvoj bijaše mrtav i oživje, izgubljen i nađe se!' (Lk 25-32)

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Pokušajte u Svetom pismu Novog zavjeta pronaći mjesta na osnovu kojih vaš vršnjak ovo tvrdi o Isusu.
- Što biste vi još mogli nadodati o Isusovu ponašanju koje je drukčije od svakodnevnog ljudskog?

Majka Terezija, upitana jednom kako može s tolikom ljubavlju i nježnošću prihvaćati i zalagati se za siromašne i napuštene, odgovorila je:

“Iskustvo da sam bezuvjetno ljubljena i žudnja da i drugi dožive to iskustvo”

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Neka vam vjeroučitelj detaljnije kaže nešto o tome tko su to bili farizeji, koga se posebno smatralo grešnikom u Starom zavjetu?
- Što kažeš o tome da se jedan cijeli narod ili neka skupina ljudi proglašila zlima? Kako riješiti ovaj problem?
- Što su sve ljudi u stanju učiniti iz predrasude?
- Koji je najbolji način borbe protiv predrasude? Imate li vi neka osobna iskustva kako ste se riješili neke predrasude?

Nije čovjek uvijek i u svakoj situaciji isključivi kovač svoje sreće. U njegovu životu se isprepliće na tisuće utjecaja koji mu mogu pomoći da bude cjelovita ličnost ali i priječiti ga na putu cjelovita rasta. Da bi dakle mlada osoba mogla pronaći svoj put i s povjerenjem ga slijediti, zacijelo su potrebni za to povoljni uvjeti. Prvenstveno mu je potrebno iskustvo da je željen i voljen.

Zbunjeni prijavljuju roditelji svog sina, šestnaestogodišnjeg Andriju, u jednom obiteljskom savjetovalištu. Kažu da je posljednje godine trinaest puta bio zapisan u razrednu knjigu zbog nedolična vladanja a sada je Školsko vijeće na sjednici zaključilo da ga izbaciti iz škole. “Zaista čudno”, kažu roditelji. Mi kod kuće sasvim dobro izlazimo s njim na kraj. Poslušan je na svaku riječ.

Uspjeh toga momka je osrednji, ali ne zbog manjka inteligencije. Naprotiv, na jednom psihološkom testiranju je dokazano da je nadprosječno inteligentan, ali je zbog svoje, najviše otvorene agresije, toliko zaokupljen sam sobom

da nije mogao pažljivo slijediti nastavu. Školske zadaće su mu redovno bile loše. U umjetnosti, niti u bilo kojem drugom predmetu, nije pokazao nimalo mašte.

Poznavao sam Andriju, kaže savjetnik, već kao malo dijete. Prije deset godina predvidio sam poteškoće ove vrste i zapisao sam to u svoju kartoteku. Tada je bio vrlo dosjetljiv, sjajan govornik. Pričao je fantastične priče, puno je slikao, konstruktivno gradio i modelirao. Imao je snažan poticaj na stvaralaštvo pa je zbog toga već kao četvorogodišnji dječak često dolazio u sukob s roditeljima. Oni su imali premalo razumijevanja za Andrijine “packarije” kako ih je majka nazivala. Kušala je dijete privoliti na male usluge i zahtijevala je da smjesta prekine igru kad bi ga ona zvala. Andrija je tada redovno rekao: “Neću” i učinio bi suprotno od onoga što su roditelji zahtijevali.

Kad god Andrija ne bi poslušao, dobio bi oštre ukore i zaušnice. No to nije puno koristilo. Postao je sve tvrdokorniji tako da su se roditelji osjećali primorani da upotrijebe drastičnija odgojna sredstva. Pri svakom neposluhu nije dobivao više jesti, natjeravali su ga u krevet da bi naučio slušati. S ponosom mi je otac pokazao štap koji je uvijek bio spreman u radnoj sobi pokraj njegove stolice. Tada mi je rekao: “Bilo bi smiješno da se momak ne da odgojiti!”

I Andrija se dao odgojiti. Naučio je slušati na mig tako da su roditelji bili ponosni na taj uspjeh. A ipak, to je bio samo prividan uspjeh. Budući da sam imao prilike pratiti taj odgojni Andrijin proces, nastojao sam na lijep način upozoriti roditelje. Tada mi je otac odgovorio: “Neukroćeni čovjek se ne odgaja!”

ZA OSOBNI RAD I RAD U SKUPINI

- Kako vam se sviđa stav ovih roditelja? Jesu li po vašem mišljenju pravilno postupali?
- Usporedite Andrijine roditelje s Reinhardovim. U čemu se ne slažu? Kakav je učinak jednih a kakav drugih?

- Koji je cilj Andrijinih roditelja? Koje metode upotrebljavaju da bi to postigli? Koje se posljedice očituju kod sina?
- Imate li neka slična osobna iskustva na tome području? Možda znate nešto iz susjedstva?
- Da bi čovjek mogao kročiti vlastitim putem, potrebna mu je hrabrost, od-

lučnost. Kakav bi morao biti odgoj u obitelji, školi, crkvenoj zajednici, da bi u mladom čovjeku porasla spremnost za životnu borbu?

- Kakvi bi po vašem mišljenju trebali biti idealni odgojitelji, roditelji, nastavnici, vjeroučitelji?